

Státní okresní archiv Cheb

Archiv obce Vlkovice
1901-1942

Inventář

EL NAD č.: 706
AP č.: 1546

Mgr. Ladislava Součková

Cheb 2013

Obsah

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	7
Seznam použitých pramenů a literatury	8
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	9
Inventární seznam	10

I. Vývoj původce archivního fondu

Obec Vlkovice leží v jihozápadním cípu Tepelské vrchoviny ve výšce 650 m. n. m., asi 3 km jihovýchodním směrem od Mariánských Lázní.

První písemná zpráva pochází z roku 1273, kde se v soupisu majetku tepelského kláštera ves uvádí jako „*Vulcavici*“.¹ Později se objevují názvy Wlkowicze, Bülkowitz, Vulkowice, Wilkowitz, Vlkovice.

Ves byla od počátku majetkem tepelského kláštera a zůstávala jím až do zrušení patrimoniální správy v roce 1849. Vlkovice byly přifařeny ke kostelu sv. Bartoloměje v Pístově, kde byly od roku 1631 vedeny místní matriky.²

Většina místních obyvatel se živila zemědělstvím. Berní rula z roku 1654 ve vsi uvádí 10 sedláků, 3 nově osedlé, 2 chalupníky a 1 zahradníka. V roce 1680 se vlkovičtí společně s okolními obcemi vzbouřili proti tvrdým robotním podmínkám, které nastolila tepelská vrchnost, povstání ale bylo potlačeno a ke zlepšení těžkého života místních obyvatel nedošlo.

Schaller v roce 1788 ve vsi uvádí 22 domů, Sommer v roce 1838 píše o vsi s 23 domy a 125 obyvateli, zmiňuje zde školu a 1 sýpku.

Organizaci místní samosprávy předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Zákon o prozatímním obecním zřízení č. 170 Ř. z. ze dne 17. března 1849 (tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení) zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde dosud zastupovali vrchnost venkovští rychtáři a konšelé, kteří byli pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy a zaručil nově ustaveným obcím základní práva, mezi něž patřily např. svobodné volby zástupců nebo samostatné vyřizování vlastní agendy. Ke zvolení prvních zastupitelských sborů došlo po vydání volební instrukce ze dne 8. dubna 1850. V každé obci byly zřízeny dva orgány – na tři roky volený obecní výbor a obecní představenstvo. Obecní výbor měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo – starostu a alespoň dva radní.

¹ GNIRS, Anton. *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale in den Bezirken Tepl und Marienbad*, Dr. Benno Filser Verlag, Augsburg, 1923, s. 571

² *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragenae pro anno Domini MDCCCXCIII*. Praeae 1893, s. 371

Od roku 1850 obec spadala pod politický a soudní okres Teplá, od roku 1888 pod soudní okres v Mariánských Lázních a od roku 1902 pod politický i soudní okres v Mariánských Lázních. V Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen z roku 1893 se uvádí, že ve Vlkovicích žije 166 obyvatel ve 28 domech. V roce 1913 zde žilo 231 obyvatel ve 38 domech. K Vlkovicím náležela samota Hochwald, kde byla ve 20. letech 20. stol. postavena výletní kavárna „*Café Hochwald*“. Vzhledem k malému množství dochovaných dokumentů, se nepodařilo dohledat všechny obecní představitele. V roce 1927 je na spisech k jednání s firmou František Hanika o elektrifikaci obce podepsán jako starosta obce Josef Zintner a v roce 1934 se na dokumentech k požárním záležitostem objevuje podpis tehdejšího starosty Michla Würtingera.

Ve Vlkovicích fungovala jednotřídní obecná škola a v roce 1898, kdy byla dokončena výstavba karlovarské železniční trati, byla v místě zřízena nádražní stanice. Obec neměla vlastní poštu a spadala nejprve pod poštovní úřad v Mariánských Lázních, později v nedalekých Úšovicích, kde byla i četnická stanice.

V roce 1901 byl založen spolek dobrovolných hasičů, následoval Svaz německé zemědělské mládeže a spolek ochotnický. Místní obyvatelé byli rovněž členy loveckého spolku sv. Huberta v Úšovicích.

Po vzniku ČSR vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení č. 75/1919 Sb. zákon o řádu volení v obcích a č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dříve obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Působnost obecního úřadu se dělila na samostatnou a přenesenou. Dohled nad obecním úřadem náležel okresnímu zastupitelstvu a zemskému výboru.

V roce 1927 byla s firmou František Hanika, přespolní elektrárna spol. s r. o. v Plané, zahájena jednání o zřízení elektrického vedení Chotěnov-Martinov-Vlkovice a zřízení transformační stanice a místních sítí v obcích Martinov a Vlkovice, na jejichž základě byla ještě téhož roku obec elektrifikována.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938-1945 vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Vlkovice spadaly pod

pravomoc Landrátu v Mariánských Lázních. Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřad zanikl a správu nad obcí převzala dočasně ustavená MSK.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Kde a v jakých prostorách měl původce dokumenty uloženy, se nepodařilo s jistotou určit.

Při revizi archivních fondů v roce 1993 byly nalezeny dokumenty pocházející z činnosti Obecního úřadu Vlkovice z let 1904-1942 (1 karton). Přírůstek byl dodatečně zapsán dne 22. 9. 1993 pod číslem přírůstku 1161.

Ve fondu se nedochovaly žádné písemné instrukce o způsobu vedení a ukládání spisů. Na spisech se neobjevilo žádné prezenční razítko. Na dokumentech do roku 1928 se objevuje oválné obecní razítko s nápisem „*GEMEINDEAMT WILKOWITZ*“, v období první republiky bylo používáno kulaté razítko s českoněmeckým nápisem „*Gemeindeamt Wilkowitz/Obecní úřad Vlkovice*“.

Vzhledem k poměrně malému množství dochovaných materiálů je zřejmé, že před převzetím do archivu došlo ke ztrátám, poškození a zničení části dokumentů.

Nepodařilo se zjistit, zda se archiválie původce nenacházejí v jiných archivech, nebo archivních fondech.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

V archivním fondu se dochovaly dokumenty z let 1901-1942. Během inventárního zpracování nebyl vyskartován žádný materiál, ani nebyly provedeny vnitřní přesuny. S ohledem na dochované množství spisového materiálu jej můžeme označit jako torzovitý.

Oproti stavu uvedenému na původní EL NAD byl navýšen počet evidenčních jednotek z jedné evidenční jednotky na dvě, neboť v kartonu mezi spisy byl nalezen plán železniční stanice Vlkovice. Spisy původně uložené v kartonu byly přemístěny do

fasciklu. Došlo také ke drobné změně časového rozsahu a rozsahu fondu, tyto odchylky byly zřejmě způsobeny nepřesným původním zápisem do programu PEVa.

Vzhledem k absenci jakýchkoli písemných instrukcí o způsobu vedení a ukládání spisů, byl archivní fond uspořádán dle umělého schématu s přihlédnutím k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci fondů Archiv obce, který vydala Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000. Inventární seznam byl rozdělen na *I. Spisy* (inv. č. 1-9) a *II. Technické výkresy*. Ve druhé skupině je inventarizována pouze jedna evidenční jednotka – plán železniční stanice z roku 1941 (inv. č. 10).

Po jazykové stránce je fond převážně německý, čeština se vyskytla pouze na některých tištěných formulářích a v korespondenci zaslané českými samosprávnými úřady (požární záležitosti - inv. č. 3, elektrifikace obce – inv. č. 4, trestní listy – inv. č. 5, církevní záležitosti – inv. č. 6 aj.). Fyzický stav dokumentů je dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Torzovitě dochovaný archivní fond Archiv obce Vlkovice obsahuje písemnosti z let 1901-1942. Mezi badatelsky nejvyužívanější dokumenty se budou zřejmě řadit spisy ke stavebním záležitostem (inv. č. 2) s větším množstvím plánů jednak rodinných domů, ale především místních restauračních zařízení, např. plány kaváren „*Grünwald*“, „*Höhencafé*“, či hotelu „*ZOO AM BERG*“. Zajímavé jsou dokumenty, které se týkají vyjednávání obecních představitelů s firmou František Hanika, spol. s r. o., o elektrifikaci obce, která byla vedena především v roce 1927 a s výrazným časovým odstupem i v roce 1936 (inv. č. 4). Vyhledávaným dokumentem může být Hospodářský plán obecních lesů pro desetiletí 1933-1942 (inv. č. 9).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond uspořádala, inventární seznam a úvod sestavila v měsíci listopadu 2010
Ladislava Součková ve Státním okresním archivu Cheb.

Cheb, 22. 1. 2013

Mgr. Ladislava Součková

Seznam použitých pramenů a literatury

Amtliches Gemeindeverzeichnis für das Deutsche Reich. Teil II: Sudetendeutsche Gebiete und Memelland, Verlag für Sozialpolitik, Wirtschaft und Statistik, Paul Schmidt, Berlin 1939.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini MCMXXXVIII. Praeae 1938.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragenae pro anno Domini MDCCCXCIII. Praeae 1893.

DOSKOČILOVÁ, Marie: Berní rula 23. Kraj Plzeňský. Díl I. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1952.

GNIRS, Anton. *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale in den Bezirken Tepl und Marienbad*, Dr. Benno Filser Verlag, Augsburg, 1923.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník království Českého*. Bursík & Kohout, Praha 1895.

Landes-Gesetz-Blatt für Böhmen. Prag 1922.

MILOTA, Jiří. *Průvodce po minerálních pramenech*. III., Minerální prameny Mariánskolázeňska. Český svaz ochránců přírody, Mariánské Lázně 2009.

ORTH, Jan - SLÁDEK, František: *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království českého*. I. L. Kober, Praha 1870.

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen. k. k. Staathalterei, Prag 1893.

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen. k. k. Staathalterei, Prag 1913.

Seznam obcí a okresů Republiky Česko-slovenské, které byly připojeny k Německu, Maďarsku a Polsku. Státní úřad statistický, Praha 1938

SCHALLER, Jaroslaus: *Topographie des Königreichs Böhmens. Theil IX.*, Praha 1788.

SCHWARZ, F. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha 1898.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. VI. Band – Böhmen, Pilsner Kreis, Pilsner Kreis, J. G. Calve'sche Buchhandlung, Prag 1838.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreichen Böhmen. Prag 1861.

Zprávy Státního úřadu statistického Republiky Československé. ročník XXVII, 1946.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
inv. č.	inventární číslo
MSK	místní správní komise
MV	Ministerstvo vnitra
Ř. z.	Říšský zákoník
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	Státní okresní archiv

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
------------	-------	------------------	----------------

I. Spisy

1. Správa obecního majetku

Evidence obecního majetku

1	Evidence obecního majetku a rozpočtové hospodaření – obecní půjčky, koupě obecního býka, obecní dávky a poplatky	1918-1936	fas 1
---	--	-----------	-------

2. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

Stavební a požární záležitosti

2	Stavební záležitosti – korespondence, žádosti, plány (kavárna „GRÜNEWALD“, kavárna „HÖHENCAFE“, hotel „ZOO AM BERG“, přestavba podkroví budovy školy, stavba požární zbrojnice a nádrže, domy č. p. 10, 11, 13, 22, p. p. č. 950/8; bez č. p.)	1904-1942	fas 1
3	Požární záležitosti – přidělení finanční podpory, nákup motorové stříkačky a protokol o přezkoušení	1934	fas 1
4	Elektrifikace obce – jednání s firmou František Hanika, spol. s r. o.	1927-1934	fas 1

Trestní pravomoc

5	Trestní listy – Arnošt Leissner	1935-1936	fas 1
---	---------------------------------	-----------	-------

3. Péče o veřejné ústavy a zařízení

Církevní záležitosti

6	Rozhodnutí o rozdělení nákladů mezi přífařené obce na opravu farního kostela v Pístově	1935	fas 1
---	--	------	-------

4. Spolupůsobení ve státních záležitostech

Záležitosti katastrální

7	Katastrální záležitosti – výpisy z pozemkových knih	1901-1930	fas 1
---	---	-----------	-------

Živnostenské záležitosti

8	Udělení živnostenské koncese v pohostinství – Josef Windrisch	1932-1935	fas 1
---	---	-----------	-------

Lesnictví

9	Hospodářský plán obecních lesů pro desetiletí 1933-1942, katastrální mapy	1933	fas 1
---	---	------	-------

II. Technické výkresy

10	Plán železniční stanice Vlkovice Voit, 1:1000, papír, 68 x 36 cm	1941	tvý 1
----	---	------	-------

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Vlkovice
Značka archivní pomůcky:	AO Vlkovice
Časový rozsah:	1901-1942
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 fascikl, 1 technický výkres)
Počet inventárních jednotek:	10
Rozsah v bm:	0,06 (fascikl – 0,05, technický výkres – 0,01)
Stav ke dni:	22. 1. 2013
Zpracovatel(é) archivního souboru:	Mgr. Ladislava Součková
Zpracovatel(é) archivní pomůcky:	Mgr. Ladislava Součková
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	5
Schválil:	Mgr. Karel Halla dne 22. 1. 2013 - č.j. SOAP/020 - 0063/2013